Socialdemokraterna
LIDINGÖ

Synpunkter på granskningsförslaget till Översiktsplan 2050

Inledning

Socialdemokraterna delar inte den inledande politiska inriktningen i ÖP 2050. Vi vill att Lidingö ska vara en kommun där alla olika grupper av människor ska kunna bo. Vi ser ingen anledning att bevara Lidingö som ett museum över villastadsområden från 1900-talets början. Däremot instämmer vi i att vi vill bevara Lidingös grönområden och vattenmiljöer som är en stor tillgång för både för kommunens egna invånare och för hela regionen. Vi vill ha en kommun som utvecklas och inte en stagnerande sovstad.

Vi håller med om att Lidingö de facto är en ö och att vi vill bevara våra grönområden begränsar tillgången på byggbar mark. Det är därför viktigt – att när man beslutar att utveckla nya bostäder eller verksamheter på de få kvarvarande markområdena, som redan är ianspråktagna - så måste man utnyttja marken till fullo och tillåta även högre byggnader.

ÖP 2050 har tagits fram av representanter för den styrande minoriteten i samarbete med tjänstemän. Oppositionen har inte givits möjlighet att delta i utarbetandet. Lidingös politiska minoritetsstyre har i granskningsförslaget i stora delar valt att bortse från framförda synpunkter inkomna under samrådsperioden.

Lidingös näringsliv har lyft att styrets återhållsamma inställning till utveckling får negativa konsekvenser och Region Stockholm har konstaterat att *”Med en stagnerad befolkningsutveckling i kommunen och ingen planerad tillkommande bebyggelse saknas underlag för att utöka utbud i kollektivtrafiken”*.

Länsstyrelsen har inkommit med kritik mot att miljökvalitetsmålen inte uppnås med förslaget som dessutom inte tillgodoser ett långsiktigt behov av bostäder på Lidingö och därigenom inte tillräckligt bidrar till att lösa regionens bostadsbehov enligt den antagna regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS)

Allmänna intressen

Kapitlet allmänna intressen är en historisk beskrivning av Lidingös bebyggelseutveckling från järnåldern och fram till nu – inte en plan.

Markanvändning

Vi vill i motsättning till de styrande prioritera flerfamiljshus framför radhus och villor. Villor upptar stora ytor av de begränsade områden som finns kvar att bygga på för ett fåtal bostäder. Just därför att den byggbara marken är begränsad bör den utnyttjas för att få in så många bostäder som möjligt. Man kan inte både säga att lokaler inte får omvandlas till bostäder och att vård- och omsorgsboenden ska tillkomma inom befintliga lokalbestånd!

Det är möjligt att efterfrågan på villor och radhus är hög. Men vi Socialdemokrater bedömer att efterfrågan på lägenheter är ännu högre. Alla villaområden kan inte bevaras helt oförändrade. Tvärt om anser vi att de stora villatomterna ger möjlighet att komplettera med Attefallshus, grindstugor, generationsboenden med mera. Där det är möjligt med hänsyn till terrängen kan förtätning genom tomtdelning också förekomma. Någon maximal tomtstorlek behöver inte fastställas.

Att äga sin bostad ger inte alltid trygghet och stabilitet. Alltför många som tvingats ta stora lån för att kunna köpa en bostad upplever stor oro när räntorna förändras. Vi vill därför i stället prioritera hyresrätter, som ger möjlighet för den som saknar eget kapital att skaffa en bostad.

Vi anser att det fortfarande finns områden kvar där det går att varsamt förtäta eller bygga nya bostäder. Det gäller framför allt redan ianspråktagen mark, där det finns eller funnits verksamheter som inte längre är aktuella, parkeringsplatser som kan byggas över och liknande.

I motsats till den styrande minoritetens förslaget till ÖP 2050 vill vi prioritera mindre lägenheter och hyresrätter. De behövs för att kunna erbjuda ungdomar en första bostad, låta nyanlända som hunnit etablera sig och sin familj bo kvar efter etableringsperioden på två år, kunna erbjuda bostad till personal som behövs i stadens tjänst som måste flytta hit, erbjuda äldre som bor i stora svårtillgängliga villor mer tillgängliga boenden så att de kan frigöra villor, radhus och större lägenheter för barnfamiljer och övriga bostadssökande. Ny bebyggelse bör framför allt tillkomma i de västra delarna som är mest attraktiva på grund av närheten till Stockholm och längs de stora huvudlederna.

Lidingö Centrum behöver kompletteras med fler bostäder för att skapa underlag för att kunna behålla den service som finns där och utveckla fler centrumfunktioner. Vi vill se en sammanhängande Centrumbebyggelse med bostäder, butiker, möteslokaler och andra centrumfunktioner från Tor och Coop förbi stadshuset och längs Stockholmsvägen till Torsvik. En överdäckning av infarten skulle försköna entrén och dämpa buller, men kan bli mycket dyr.

Vi vill också underlätta utveckling av befintliga stadsdelscentra. Varsam förtätning och lokalisering av kommunal service och fritidsverksamheter kan skapa underlag för utveckling av våra stadsdelscentra. Fler mötesplatser behövs för att motverka ensamhet bland kvarboende äldre, för att ge ungdomar möjlighet till meningsfull samvaro över generationsgränserna och för främjande av den grannsämja som skapar trygghet i en orolig tid. Alla mötesplatser behöver inte var lokaler. Det kan också handla om till exempel gemensamma grillplatser i skogen eller i bostadsområdet, kallbad och bastu vid vattnet. Genom komplettering i bostadsområden med flexibla flerbostadsvillor med 4–6 lägenheter av olika storlek kan äldre beredas möjlighet att bo kvar i sin närmiljö.

Lidingö församlling har önskemål om nya möteslokaler i Bodalsområdet, som skulle kunna användas av kyrkan själv, men också hyras ut till andra föreningar.

För Björnbo har en ny detaljplan redan antagits. Vi anser att den hade kunnat rymma fler lägenheter.

I Rudboda Centrum planerar man att riva flerbostadshus och ersätta dem med radhus. Det anser vi vara helt fel utveckling. I och med att där finns redan ianspråktagen mark och näringsidkare som vill utvidga, vill vi utveckla området med bostäder i flerfamiljshus och lokaler för ytterligare service, kultur och mötesplats.

Det samma gäller för Högsätra. Här fanns ett detaljplaneförslag som hade kunnat rymma upp till 700 lägenheter och lokaler för hälsovård och centrumfunktioner. Det har i ÖP 2050 reducerats till 160 bostäder i flerfamiljshus och 30 radhus. De byggrätter där bostadsrättsföreningen planerat bygga nya bostäder har tagits bort. Vi ställer oss frågan om det kommer att finnas underlag för de nya verksamheter som planeras.

I kvarteren Brädgården och Båtbyggaren, Kyrkviken, har en ny detaljplan antagits med ett fåtal villa- och radhustomter. Vi hade velat se en möjlighet för flera mindre bostäder i detta eftertraktade område.

Larsbergs parkeringshus är just ett sådant område med redan ianspråktagen mark som skulle kunna rymma ett stort antal bostäder i flerfamiljshus. I och med närheten till övriga höga hus i Larsberg skulle höga hus passa bra in i området.

Överallt där det ska byggas nytt ska hållbarhet i byggandet beaktas.

Utökad plats för kyrkogård/gravar bör utredas snarast.

Grönstruktur

Vi instämmer i att den sammanhängande grönstrukturen, skapar goda förutsättningar för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden. Vi är eniga om att bevara Lidingös grönområden. Det gäller dels naturvårdsområdena, där vi anser att Långängen-Elfvik borde utvidgas så att det blir ett sammanhängande område från Kottlasjön längs Mölnaån över Mölna ängar ner till Lilla Värtan. Stora grönområden ger möjlighet att uppleva tystnad, lugn och ro. Även frihet från ljusstörningar är viktigt för både djur och människor. Det gäller också alla de mindre grönstråk som finns nära stora flerfamiljshusområden, som binder samman gröna kilar eller ekologiska korridorer där djur kan röra sig fritt mellan olika områden. De är av yttersta vikt även för förskolor och äldre med hundar, som inte kan gå så långt och inte har tillgång till bil.

Ängsmarker är kulturminnen och viktiga för den biologiska mångfalden och bör hållas öppna genom slåtter eller bete. Blommande träd och buskar är viktiga för pollineringen. Ljusföroreningar är ett hot mot djurlivet.

Vi Socialdemokrater är övertygade om att grönområden/gröna stråk kan och ska bevaras med varsam och genomtänkt förtätning.

Gråviken och Ekholmsnässjön är viktiga fiskefredningsområden. I stadens *Grönplan* och *Blåplan* finns många bra förslag, men det tar alltför lång tid att få dem genomförda. Alla Lidingös stränder bör frigöras för allmänheten.

Barn, ungdomar, idrott, kultur, fritid

Även om totalkapaciteten i förskolorna beräknas räcka den närmaste tiden bör nya förskolor tillkomma i de områden där förskolor saknas t till exempel Dalénum. I befintliga förskolor finns möjlighet att övergå till mindre barngrupper när barnantalet minskar.

Nya skolor är inte ett akut behov, men beredskap bör finnas.

Yrkesutbildningen behöver utökas, men bör kunna ske i befintliga lokaler.

Idrott och kultur är viktiga för människornas välmående. Det måste finnas utrymme för barns och ungdomars fritid. Vi anser att staden även bör stödja möjligheterna för vuxna att idrotta och ta del av kultuturverksamheter. Vi vill i första hand satsa på anläggningar för spontan- och breddidrott, samt fritidsgårdar och andra mötesplatser.

Arenor med stora läktare kommer inte att kunna locka till sig så många arrangemang att det lönar sig att ha i en förortskommun. Lidingö stad bör tillhandahålla bollplaner, idrottshallar och simhall som täcker skolornas och idrottsföreningarnas behov för deras ungdomsverksamhet. Vi anser inte att de många ideella föreningsledare, tränare och kulturarbetare som lägger ner mycket tid på våra ungdomar, ska syssla med uppförande och drift av byggnader och anläggningar, något de ibland saknar kompetens för.

De bör koncentrera sig på sina uppgifter som ledare och tränare.

Äldre

Andelen äldre av befolkningen är större än riksgenomsnittet och andelen kommer att öka i och med det minimala bostadsbyggandet. I ÖP 2050 sägs bara *"i och med att antalet äldre ökar kommer behovet av att hitta ny teknik som ger stöd att öka"*. Vi bedömer inte att ny teknik kan lösa behovet av fler bostäder för äldre, såväl vård- och omsorgsboende som seniorboende och olika mellanformer. Det är mycket tveksamt om det är tillräckligt med ett nytt vård- och omsorgs boende under den period översiktsplanen omfattar. Ökningen av antalet äldre tyder snarare på ett större behov. Konkurrensen om platser kommer sannolikt att öka eftersom antalet äldre ökar i alla kommuner, vilket medför att det sannolikt blir svårare att köpa platser utanför Lidingö och att det kommer att finnas en stark efterfrågan på platser på de privata boenden som finns på Lidingö. Minst ett nytt vård- och omsorgsboende måste uppföras i egen regi och det behöver finnas beredskap för flera.

Även nya gruppbostäder och servicelägenheter måste tillkomma.

Dessutom behövs små tillgängliga lägenheter dit de äldre kan flytta när barnen flyttat ut och de blir mindre rörliga. Då kan de lämna sin villa eller stora lägenhet tre trappor upp utan hiss till en barnfamilj.

Kommunikationer

Vi anser att grön- och blåplanen ska gälla framför trafikpolicyn – inte tvärt om!

Vi ställer oss inte bakom att samtliga trafikslag ska behandlas lika. Alla människor har varken möjlighet eller ekonomiska resurser att köra bil. Speciellt barn och ungdomar och äldre är beroende av kollektivtrafiken. Om vi ska kunna leva upp till klimatmålen och ge alla möjlighet till transport måste kollektivtrafiken prioriteras. Det är bra att möjligheten att dra fram Lidingöbanan till Lidingö Centrum hålls öppen.

Vi instämmer i att framkomligheten på Lidingö är god. Vägnätet är väl utbyggt och det som krävs är löpande underhåll. Busstrafikens linjenät och tidtabeller måste fastställas av politiker och inte av upphandlade privata bolag som bara ser till maximalt antal fullbetalande passagerare vid varje tidpunkt. Vi vill ha bättre tvärförbindelser och ökad turtäthet. Ropsten är en viktig kollektivtrafiknod. Vi vill verka för att området utvecklas till en trivsam miljö för byte av

trafikmedel och en möjlighet till infartsparkering. Vi instämmer i att det bör vara möjligt att hämta och lämna i Ropsten utan att betala trängselavgift. Beslutanderätten över detaljplaner i Ropsten ligger dock hos Stockholms stad.

Utbyggnaden av en laddinfrastruktur måste påskyndas. Boende i hyresfastigheter som tvingas parkera på gatan har ingen möjlighet att ladda elbil över natten. Därför måste de tillhandahållas på allmän plats, även om de drivs på entreprenad eller genom arrende.

Vi instämmer i att gång- och cykelvägnätet ska rustas upp och bör samtidigt separeras, så att gående slipper väja för snabba cyklister. Det är viktigt att även idrotts- och rekreationsområden är lätta att nå via kollektivtrafiken och säkra gång- och cykelvägar. Ett sammanhängande grönstråk längs Lidingös stränder bör läggas in i planen. Antalet möjligheter att ta sig över barriärer i form av spårvagn eller huvudled bör ses över.

ÖP 2050 saknar tydliga strategier och riktlinjer för att minska eventuella bullerstörningar. Längs norra och södra Kungsvägen föreslås buskar och träd som både är säsongsgröna och vintergröna för att minska bullerpåverkan och rena luften.

Vatten

Lidingö saknar egen reservvattentäkt. Kottlasjöns vatten ska hållas så rent att det vid behov ska kunna användas som kompletterande reservvatten. Stockbysjön är fortfarande förorenad av bland annat stor mängd trådalger. Då den mynnar ut i Kottlasjön är det viktigt att det åtgärdas snarast. En inventering av privata brunnar bör göras för att se om de kan användas i en krissituation.

Lidingö är beroende av bron för sin försörjning av vatten. Som komplement till vattenledningen i bron finns en reservvattenledning. Men den kommer från samma Stockholm vatten. Så om Stockholm vatten, som kommer från Mälaren, skulle bli förorenad, så finns ingen annan reserv. Även el och fjärrvärme kommer till allra största delen till Lidingö utifrån och är därför känsliga för avbrott.

Lidingö stad har tillsammans med andra kommuner ansvar för att uppfylla miljökvalitetsnormerna för Lilla Värtan, Stora Värtan och Askrikefjärden Ingen av dessa uppnår god ekologisk status. Enligt senaste bedömning uppnår stora Värtan måttlig ekologisk status medan Lilla Värtan och Askrikefjärden endast uppnår otillfredställande ekologisk status. Ingen av fjärdarna uppnår god kemisk status. Enligt miljökvalitets-normerna ska de alla ha uppnått god ekologisk status 2027. Hur det ska gå till framgår inte av ÖP2050.

Eftersom befolkningen i Stockholmsregionen förväntas öka och Lidingö avser att prioritera alla trafikslag lika bedöms det sannolikt att föroreningar från vägar kommer att öka i dagvattnet. Det kräver åtgärder. Av ÖP 2050 framgår endast att dagvattendammar planeras för att minska utsläppen i inre Kyrkviken. Det har utretts sedan början av 2000-talet och ännu har inte de konkreta åtgärderna påbörjats. Arbetet med att reducera mängden spillvatten som felaktigt tillförs dagvattnet måste påskyndas. Dagvatten-planen från 2013 bör uppdateras med en plan för rening av dagvatten i befintlig bebyggelse där det råder brister p g a ökad trafik och risk för översvämningar i framtiden.

Utöver dagvatten kommer många föroreningar från Käppalaverket och Henriksdals-verket. Fritidsbåtar har sanerats till stora kostnader för båtägarna. Men den tunga trafiken mot

Stockholms hamn har inte åtgärdats. Naturligtvis krävs samverkan med andra kommuner för att rena gemensamma vatten. Men det får inte användas som ursäkt för att inte göra någonting.

De planer som finns i Stockholm på att tippa muddermassor i Askrikefjärden måste förhindras.

Vi vill se ett fortsatt arbete med sammanhängande gångstråk längs Lidingös stränder och vatten.

Förorenade områden

I Lidingö finns enligt länsstyrelsens kartläggning 320 förorenade områden. Dessa beskrivs inte i ÖP 2050. Lidingö stad har en intern handlingsplan för att underlätta det strategiska arbetet med förorenade områden. Den är emellertid inte beslutad. ÖP 2050 saknar riktlinjer för hur förorenad mark ska hanteras. Riskområden för föroreningar i mark bör pekas ut i ÖP 2050 och det bör tydliggöras hur de ska hanteras. Rudboda Centrum är exempelvis klassat som ett område med stor risk för markföroreningar. Reservfjärrvärmeverket i Dalenum är en Sevesoverksamhet av lägre graden.

Avfall

Inom området avfallshantering kommer en rad nya lagar. Kommunerna har sedan 2024 ansvar för insamling av matavfall och övertar 2027 ansvaret för bostadsnära källsortering av förpackningar. Hur insamlingen av textilier ska organiseras och tas om hand för återvinning är fortfarande osäkert. Någon närmare beskrivning av hur detta ska ske finns inte i ÖP 2050.

Beredskap och hållbarhet

Det är i första hand den civila beredskapen som kommunen ansvarar för. Det handlar om beredskapsplaner för olika former av kriser, beredskapslagring och utbildning. Att Lidingö är en ö gör kommunen extra sårbara i en krissituation. Vi är beroende av broarna både för transporter, för vårt dricksvatten och för att många av stadens anställda nyckelpersoner ska kunna ta sig hit. Kottlasjön bör hållas så ren att den kan bidra till reservvatten-försörjning, men den kommer inte att räcka. Reservvattenledning finns, men den kommer från samma vattentäkt – Mälaren, som löper stor risk att bli förorenad i ett krisläge. Största delen av all elförbrukning kommer också utifrån. ÖP 2050 borde innehålla tydligare planer för ökad reservkraft, reservvatten och beredskapslagring.

Det påstås att det finns ett stort antal skyddsrum på Lidingö. Men många av dem är dåligt underhållna och inte i funktion i dagsläget. I ÖP 2050 saknas en tydligare plan för att vidta åtgärder för renovering och utökning av skyddsrum. Detta gäller särskilt för vård- och omsorgsboenden, gruppbostäder och andra boende för personer i omsorg.

Elfviks gård är idag ett gårdsarrende som ingår i naturreservatet och används för vallodling. Den odlade marken ska hållas öppen av kulturmiljöskäl, men kan i en krissituation återuppta produktion av livsmedel. Staden bör också se över om det finns områden där jordbruksmark kan återställas och användas för odling för att säkra en framtida lokal livsmedelsförsörjning. Staden bör möjliggöra för fler boende att odla genom att exempelvis anlägga nya koloniområden,

plantera fruktträd och bärbuskar på allmän plats, ordna Bondens marknad och ta vara på regnvatten för bevattning.

Det bör också skapas möjligheter för närbutiker att etablera sig för att minska transportbehov för befolkning och därmed minska utsläpp.

Kommunen bör öka antalet solceller på egna fastigheter och underlätta för privata fastighetsägare att sätta upp solceller – inte sätta upp hinder.

Enligt miljökonsekvensbeskrivningen saknas riktlinjer för solkraft, vindkraft, hållbar bebyggelse, avfallshantering och återbruk. Det finns två aspekter där ÖP 2050 bedöms ge risk för huvudsakligen negativa konsekvenser i jämförelse med nuläget. Det gäller vattenkvalitet och klimatanpassning.

Slutord

Vi Socialdemokrater vill skapa ett Lidingö där man kan födas, växa upp, utvecklas, leva ett gott liv, åldras med värdighet och till slut lämna livet – i trygghet, gemenskap och närhet. Ett Lidingö där vi tillsammans bygger en levande, inkluderande ö där alla kan trivas.

Ett Lidingö för alla – för alla skeden i livet.

Lidingö 6 april 2025

Socialdemokraterna Lidingö

Ewa Lantz	Annica Grimlund
Ordförande	Gruppledare